

<https://doi.org/10.5559/di.30.1.03>

UTJECAJ KARAKTERISTIKA IMIGRANATA POČINITELJA KAZNENIH DJELA NA STAVOVE STUDENATA PREMA KRIMINALITETU IMIGRANATA

Mateja VUK

Pravni fakultet Hertfordshire, Sveučilište Hertfordshire, Hatfield,
Ujedinjeno Kraljevstvo

Dalibor DOLEŽAL

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu,
Zagreb, Hrvatska

Ena JOVANOVIĆ

Fakultet humanističkih i društvenih znanosti,
Sveučilište West London, London, Ujedinjeno Kraljevstvo

UDK: 316.648-057.875(497.5):343.91-054.72

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 5. 12. 2019.

Teorija društvene prijetnje i dosadašnja istraživanja upućuju na to da je javnost općenito sklonija kažnjavanju određenih skupina počinitelja kaznenih djela (npr. rasne i etničke manjine). Istraživanja također otkrivaju da znatan dio javnosti povezuje širenje imigracije s povećanjem kriminaliteta. Negativni stavovi prema ilegalnim i legalnim imigrantima, kao i općeniti antiimigrantski osjećaj, rastu i na međunarodnoj razini. Stoga pretpostavljamo da će javnost imati negativnije i kažnjavajuće stavove prema prijestupnicima imigrantima nego prema svojim državljanima. Online anketom na uzorku studenata sa Sveučilišta u Zagrebu provjereno je utječu li čimbenici poput imigrantskoga statusa, etničkog identiteta, kaznenoga djela i dobi možebitnoga počinitelja na stavove studenata prema kriminalitetu imigranata. Rezultati pokazuju da sudionici traže strože kazne za ilegalne imigrante, no imigrantski status i podrijetlo nisu povezani s percepcijom recidiva, opasnosti i kriminalne tipičnosti počinitelja.

Ključne riječi: imigranti, stavovi studenata, punitivnost

Dalibor Doležal, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Znanstveno-učilišni kampus Borongaj,
Borongajska cesta 83f, 10 000 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: dolezal.dalibor@gmail.com

UVOD

Povezanost migracije s kriminalitetom zaokuplja pažnju mnogih istraživača (Higgins i sur., 2010; Fitzgerald i sur., 2011; Hellwig i Sinno, 2016) svakim novim valom migracija. Unatoč mnogim empirijskim dokazima koji ne pronalaze povezanost (Breen, 2006; Bersani i sur., 2013), u javnosti postoje mitovi oko postojanja pozitivne veze između imigracije i kriminaliteta (Sutherland, 1934; Wang, 2012).

Nakon masovne migracije u Europi, poglavito migranata iz Sirije, kojima je javnost svjedočila zadnjih godina na tzv. balkanskoj ruti, autori ovog rada smatrali su važnim ispitati stavove o kriminalitetu imigranata te istražiti utječu li čimbenici poput imigrantskoga statusa, kaznenoga djela, zemlje podrijetla i dobi možebitnog prijestupnika na stavove o kriminalitetu imigranata. U svrhu boljeg razumijevanja stavova javnosti, ali i otvaranja prostora za buduća istraživanja ove teme, autori su se koristili podacima prikupljenima putem faktorijskih vinjeta na uzorku studenata Sveučilišta u Zagrebu.

PREGLED LITERATURE

Teorijska osnova

Najrelevantnija teorija o povezanosti kriminaliteta i migracija jest "teorija manjinske prijetnje" (Farkas, 2017). Prema toj teoriji (Blalock, 1967), članovi većinske skupine imat će veću percepciju prijetnje što je više članova manjinske grupe, što dovodi do diskriminacije i predrasuda protiv manjinske grupe. Nadalje, što dominantna grupa ima jači dojam o grupnom položaju i što ga više želi održati, pripadnici te grupe vjerojatnije će izraziti predrasude o "podređenoj" grupi kada smatraju da će njihov položaj biti ugrožen. Percipirana prijetnja može biti ekonomska i politička. U pozadini ekonomske prijetnje jest strah da će manjinska skupina ugroziti ekonomske resurse, ekonomsko blagostanje i dominantnost većinske skupine. U pozadini političke prijetnje jest strah da će manjinska skupina povećati svoj utjecaj te ugroziti moć i utjecaj većinske skupine (Blalock, 1967).

Istraživanja iz perspektive "teorije manjinske prijetnje" pokazala su kako velik broj članova manjinske skupine može predstavljati prijetnju od počinjenja kaznenih djela (Wang, 2012), gdje će većinsko stanovništvo, ako se osjeća ugroženo, htjeti povećati kazne i socijalnu kontrolu nad manjinskim stanovništvom zbog držanja moći i kontrole. Jedan od načina naglašavanja utjecaja socijalne kontrole jest povećanje uloge pravosuđa u društvu, što dovodi do neproporcionalno većega pritiska policije i sudova na manjinsko stanovništvo (Alvarez i Miller, 2017).

Imigracija, kriminalitet i stavovi javnosti

Istraživanja stavova javnosti prema migrantima i kriminalitetu mogu se podijeliti na istraživanja koja se bave općim stavovima o migraciji i kriminalitetu te istraživanja koja istražuju određene čimbenike koji utječu na takve stavove javnosti. Većina takvih istraživanja dolazi iz kriminološke i sociološke literature Sjedinjenih Američkih Država i pokazuje da je slika stvarne i percipirane povezanosti između migracije i kriminaliteta kompleksna. Primjerice, Gallupovo istraživanje (2016) pokazalo je da je čak 58 % ispitanika smatralo kako su migranti odgovorni za visoke stope kriminaliteta te da američki sudionici većinom (54 %) imaju negativne stavove prema ilegalnim imigrantima (Suro, 2009).

Istraživanja koja su usmjerena na određene čimbenike pokazuju da su određene osobne karakteristike ispitanika povezane s negativnim stavovima. Primjerice, Suro (2009) nalazi da negativnije stavove o imigrantima imaju starije osobe, muškarci, bijelci, podržavatelji konzervativnih ideologija te osobe nižega stupnja obrazovanja. Suprotno tome, Higgins i sur. (2010) ističu da osobe muškoga spola manje izražavaju stavove postojanja povezanosti migracije i kriminaliteta, dok osobe ženskoga spola češće izražavaju stavove o potrebi restriktivnije migracijske politike.

Suprotno stavovima javnosti o povezanosti migranata i kriminaliteta, mnoga su istraživanja pokazala da te povezanosti nema ili je vrlo niska. Studija Butcher i Piehla (1998) navodi kako postoji visoka negativna povezanost između migrantskoga statusa i počinjenja kaznenih djela. Maghularia i Ubelmesser (2019) u svojoj analizi odnosa migracije i kriminaliteta u Njemačkoj od 2003. do 2016. nisu pronašle dokaze da migranti utječu na povećanje stope kriminaliteta.

Politika kažnjavanja i stavovi javnosti

Javno mišljenje uvelike utječe na stvaranje javnih politika, pogotovo u pravosudnom sustavu. Cilj politike kažnjavanja jest opća prevencija kriminaliteta i kontrola počinitelja kaznenih djela, no zakoni mogu imati negativne posljedice ako su pristrani i stvoreni s ciljem kontroliranja određene etničke i rasne grupe ljudi u zajednici (Tonry i Farrington, 1995). Istraživanje socijalne kontrole Ybarra i sur. (2015) pokazalo je da kombinacija ekonomske nesigurnosti i sve veća populacija imigranata druge rase u Americi povećava antimigrantske stavove u javnim politikama, što upućuje na snažnije težnje za socijalnom kontrolom manjinskoga stanovništva (Ybarra i sur., 2015). Međutim, stavovi i težnja za strožim kažnjavanjem ne ostaju samo u sferi javne polemike nego se manifestiraju i u samom pravosuđu, na što upozoravaju rezultati istraživanja kako

imigranti češće dobivaju oštrije kazne u odnosu na domicilno stanovništvo (Alvarez i Miller, 2017).

Istraživanja s fokusom na čimbenike koji utječu na kažnjavajuće stavove prema manjinama pokazala su da određene karakteristike ispitanika snažno utječu na stavove. Istraživanje provedeno u Velikoj Britaniji (Hough i sur., 2013) pokazuje kako osobe rođene u Velikoj Britaniji imaju oštrije stavove o kažnjavanju od osoba azijskoga podrijetla i muslimanske vjerske orijentacije. Istraživanje je pokazalo i da su oštriji stavovi o kažnjavanju prisutniji kod osoba lošijega zdravlja, negativnih stavova o stopama kriminaliteta u državi te konzumenata "tabloidnih" sadržaja. Slično, rezultati Spiranovica i sur. (2012) pokazuju kako su percepcija stopa kriminaliteta, razina obrazovanja i oslanjanje na "tabloidne" sadržaje kao izvore informacija najbolji prediktori oštrijih stavova kažnjavanja.

Nadalje, istraživanje Gerber i Jacksona (2016) pokazalo je kako osobe zabrinute oko kriminaliteta i propadanja odnosa u zajednici podupiru oštrije politike kažnjavanja jer streme prema konzervativnoj ideologiji i žele živjeti u kohezivnom društvu koje podupire tradicionalne vrijednosti. Takvi će pojedinci imati i oštrije stavove prema imigrantskim počiniteljima kaznenih djela ako smatraju da migracija uvelike utječe na koheziju u zajednici (Gerber i Jackson, 2016). Snažnija potpora oštrih politika kažnjavanja povezana je i s percepcijom stanovništva o moralnom padu društva. Primjerice, Unnever i Cullen (2010) zaključuju kako s percepcijom moralnoga pada sudionici pronalaze utjehu u prihvaćanju dramatičnih, simboličnih gesta, koje potvrđuju njihove moralne granice, a uglavnom se ne usredotočuju na dugoročne, preventivne mjere kontrole kriminaliteta.

Imigracija, kriminalitet i stavovi javnosti u Republici Hrvatskoj

Unatoč brojnim istraživanjima koja se bave ovom tematikom u Republici Hrvatskoj, nekoliko istraživanja donekle pridonosi boljem razumijevanju stavova javnosti o ovoj temi. Primjerice, istraživanje Baričević i Koske (2017) pokazuje kako većina ispitanika podržava useljavanje migranata u Hrvatsku, no sudionici istodobno doživljavaju imigraciju u većim brojevima kao potencijalnu kulturnu, sigurnosnu i ekonomsku prijetnju (Baričević i Koska, 2017). Isto istraživanje pokazuje i kako manji dio ispitanika vjeruje da imigracija sa sobom nosi prijetnju porasta razine kriminala u društvu, a sklonost kriminalu najčešće se ne pripisuje izravno određenoj nacionalnoj, vjerskoj ili kulturnoj skupini, iako se ponegdje između redaka može primijetiti kako su predmetom nepovjerenja konkretne skupine useljenika ("azilanti", muslimani itd.) (Baričević i Koska, 2017).

Slični rezultati dobiveni su i u istraživanju Centra za mirovne studije (2013), gdje je istaknuto da građani Hrvatske izražavaju jasnu deklarativnu podršku nediskriminaciji, iako su manje uvjereni u ispravnost njezine provedbe u svakodnevnom životu te su utvrđene značajne razine ksenofobije prema pojedinim etničkim, vjerskim i drugim manjinama (romska, srpska, kineska i arapska), zajedno s visokim stopama ksenofobije prema tražiteljima azila (37 % populacije). Slične rezultate dobili su i Gvozdanić i sur. (2019) na uzorku od 1500 mladih od 14 do 29 godina. Rezultati su pokazali kako sudionici iskazuju relativno slabu zabrinutost ili strah od imigranata, ali su suzdržani kada je riječ o Hrvatskoj kao multikulturalnoj zemlji. Naime, dvije petine ispitanika prihvaća mogućnost multikulturalnosti hrvatskoga društva, smatrajući to pozitivnim, no podjednak broj istodobno nije siguran u njezinu korisnost i dobrobit za društvo. Ajduković i sur. (2019) potvrđuju slične rezultate na uzorku od 1272 građanina između 18 i 65 godina, upozoravajući na prosječno neutralne stavove prema tražiteljima azila i neutralni odnos u pogledu očekivanih negativnih promjena u zajednici. Iznenadujuće, više od 50 % sudionika imalo je kontakt s azilantima, prosječno ocjenjujući taj susret neutralnim. S druge strane, rezultati istraživanja Župarić-Iljić i Gregurović (2013), provedeno među studentima Sveučilišta u Zagrebu, pokazuju da ova populacija tražitelje azila vidi kao društvenu, kulturnu, ekonomsku i zdravstvenu prijetnju.

Istraživanja koja se bave stavovima prema radnim migrantima također pokazuju mješovite rezultate. Gregurović i sur. (2016) u svojem su istraživanju ustanovili da se strani radnici doživljavaju u terminima sociokulturne prijetnje, a tražitelji azila kao sigurnosna i ekonomska prijetnja. Rezultati pokazuju kako stariji sudionici desne političke orijentacije pokazuju veću sklonost negativnim stavovima prema tražiteljima azila i stranim radnicima. Stupanj obrazovanja pokazao se značajnim u formiranju stavova prema radnim migrantima, a etnicitet prema tražiteljima azila (Gregurović i sur., 2016). Nadalje, u istraživanju Čačić-Kumpes i sur. (2012) većina ispitanika (59,3 %) smatra da bi strani radnici opteretili domaće tržište radne snage, a domaći bi radnici trebali imati prednost u zapošljavanju, neovisno o kvalifikacijama (59,3 %), odnosno većina (55,3 %) smatra da Hrvatska ne treba dopustiti uvoz strane radne snage. Na individualnoj razini, rezultati pokazuju kako su stariji sudionici, muškarci, s niskim stupnjem obrazovanja i slabijega socioekonomskog statusa skloniji protuimigrantskim stavovima (Čačić-Kumpes i sur., 2012).

Iako istraživanja u Hrvatskoj pridonose razumijevanju općih stavova javnosti prema imigrantima, istraživanja sličnih

našem na ovu temu nema, kao ni istraživanja koja se fokusiraju na kažnjavajuće stavove prema imigrantskim počiniteljima, stereotipnim percepcijama opasnosti, tipičnosti te recidivizmu. Nadalje, navedene studije koriste se metodologijom koja onemogućuje donošenje zaključaka o statističkoj značajnosti, povezanosti varijabli ili pak kauzalitetu niti specificiraju stavove prema imigrantima različitih nacionalnosti ili legalnoga statusa.

Ovo istraživanje

Dosadašnja istraživanja upućuju na to kako u određenim uvjetima opća javnost zauzima znatno negativnije stavove prema manjinskom i imigrantskom stanovništvu (Chiricos i sur., 1997; Semyonov i sur., 2004), uključujući i podršku strožih politika kažnjavanja za počinitelje kaznenih djela pripadnicima tih demografskih skupina (Unnever i Cullen, 2010). Značenje ovog istraživanja očituje se u činjenici kako metodom eksperimentalnoga dizajna prvi put ispituje stavove dijela hrvatske javnosti o kriminalitetu i kažnjavanju imigranata počinitelja kaznenih djela različite dobi, statusa i zemlje podrijetla. Na temelju literature, pretpostavljamo da će sudionici podržati strože kazne za imigrante, smatrat će ih rizičnijima za recidiv te opasnijim i tipičnijim počiniteljima u usporedbi sa svojim državljanima počiniteljima kaznenih djela.

METODOLOGIJA

Uzorak i prikupljanje podataka

U proljeće 2019. godine studenti svih fakulteta¹ Sveučilišta u Zagrebu zaprimili su e-mailom poziv za sudjelovanje u našem istraživanju, popraćen linkom na Qualtrics online anketu. Anкета je zatvorena nakon 4 tjedna, ispunio ju je 601 student. Iako se u kriminološkim istraživanjima studentski uzorci često rabe za istraživanje niza tema, uključujući mišljenja o raznim aspektima pravosuđa (Mears i sur., 2015; Hensley i sur., 2007), generalizirati ove rezultate na opću populaciju nije moguće, iako je Wieckova (2010) studija pokazala kako stavovi studenata nisu značajno različiti od mladih koji ne studiraju.

Svaka anketa uključivala je vinjetu s opisom scenarija kaznenoga djela počinjenog od muškoga počinitelja, nasumično odabranog i dodijeljenog ispitaniku iz baze od 225 jedinstvenih vinjeta. Scenariji su konstruirani kao faktorijalne vinjete (Rossi i Nock, 1982). Faktorijalne vinjete superiornije su od generalnih anketnih pitanja jer omogućuju uključivanje više čimbenika, tj. dimenzija, koje mogu utjecati na mišljenje ispitanika (Wallander, 2009). Budući da se vrijednost svake dimenzije dodjeljuje u svakoj vinjeti nasumično, čineći te dimenzije

nekoreliranima, faktorijalne vinjete smatraju se eksperimentalnim dizajnom te ih kao takve karakterizira visoka unutarnja valjanost (Ganong i Coleman, 2006). Scenariji uzeti u faktorijskim vinjetama predstavljaju realne kontekste i omogućuju bolju procjenu nijansi u mišljenju u odnosu na generalna pitanja javnoga mišljenja (Wallander, 2009). Ova metoda rabi se u istraživanjima mnogih tema, uključujući stavove javnosti o kriminalitetu, javnoj politici i kažnjavanju (Applegate i Davis, 2006; Jacoby i Cullen, 1998).

U ovom istraživanju vinjete se razlikuju ovisno o četiri dimenzije: vrsti kaznenoga djela, dobi, imigracijskom statusu i nacionalnom podrijetlu možebitnoga počinitelja. Baza od 225 vinjeta stvorena je kombinacijom kategorija tih dimenzija: 5 (kategorija kaznenoga djela) × 3 (kategorije dobi) × 3 (kategorije imigrantskoga statusa) × 5 (kategorija zemlje podrijetla). Distribucija kategorija, ujedno i dokaz uspješne randomizacije vinjeta, prikazana je u Tablici 1. Osim vinjeta, sudionici su dobili pitanja o počinitelju i prikladnoj kazni za kazneno djelo, kao i o stavovima prema imigrantima, imigraciji i kriminalitetu.

☞ **TABLICA 1**
Distribucija dimenzija
vinjeta

	Dimenzija vinjete	Frekvencija	Postotak
Dob počinitelja	Mlada (25)	172	32,03
	Srednja (42)	184	34,26
	Starija (63)	181	33,71
Imigrantski status	Ilegalan	174	32,40
	Legalan	182	33,89
	Državljanin	181	33,71
Podrijetlo	Norveška	107	19,93
	Sirija	109	20,30
	Srbija	108	20,11
	Nigerija	107	19,93
	Kina	106	19,74
Kazneno djelo	Napad i TTO	98	18,25
	Provalna krađa	109	20,30
	Terorizam	114	21,23
	Krijumčarenje droga	104	19,37
	Pokušaj silovanja	112	20,86

Varijable

Nezavisne varijable. Četiri nasumce varirane dimenzije u vinjetama analizirane su kao nezavisne varijable. *Dob* možebitnoga počinitelja uključena je kako bismo mjerili smatraju li sudionici određenu dobnu skupinu imigranata nepoželjnijom, opasnijom ili da zaslužuje strožu kaznu. Uključene su tri kategorije dobi: mlada (25), srednja (42) i starija (63 godina). Takva

operacionalizacija varijable poklapa se s istraživanjima koja pokazuju kako je novodoseljeno imigrantsko stanovništvo u Europi znatnije mlađe od domicilnoga (Eurostat, 2019). Druga nezavisna varijabla jest *imigrantski status*, s nasumično variranim kategorijama: ilegalni imigrant (bez dokumenata), legalni imigrant (s dokumentima) i građanin. Da bismo analizirali utječe li *podrijetlo* na stavove studenata, uključili smo varijablu zemlje podrijetla, variranu u pet kategorija: Norveška, Sirija, Srbija, Kina i Nigerija. Ove kategorije odabrane su jer stereotipno predstavljaju određene rasne, etničke i religijske kategorije.

Varijabla *vrsta kaznenoga djela* uključivala je pet vrijednosti: terorizam ([...] poslao je poštom paket koji je sadržavao bombu u Sabor), krijumčarenje droge ([...] pokušao je prokrijumčariti paket koji je sadržavao kilogram kokaina preko graničnog prijelaza. Paket je pronađen od strane granične policije tijekom rutinskog pregleda automobila), pokušaj silovanja ([...] pokušao je silovati ženu u parku kroz koji se ona vraćala kasno s posla), napad i teška tjelesna ozljeda ([...] napao je čovjeka nakon prepirke oko parkirnog mjesta. Žrtva je pretrpjela teške ozljede donje vilice i nosa te će morati na operaciju), te provalna krađa ([...] provalio je u kuću te je ukrao LCD televizor, 2 laptopa te veću količinu skupocjenog nakita). Navedene kategorije odabrane su zato što uključuju tipična kaznena djela prema kojima javnost ima snažne općenite stavove i čiji su opisi jasni i jednostavno ih je razumjeti (Balvig i sur., 2015). Primjer jedne vinjete: 25-godišnji ilegalni imigrant iz Nigerije napao je čovjeka nakon prepirke oko parkirnog mjesta. Žrtva je pretrpjela teške ozljede donje vilice i nosa te će morati na operaciju.

Zavisne varijable. Nakon opisa kaznenoga djela tražilo se mišljenje o predloženom počinitelju i kaznenom djelu. Operacionalizacija zavisnih varijabli temelji se na prijašnjim istraživanjima slične tematike (Balvig i sur., 2015). Prva je zavisna varijabla kontinuirana i mjeri *kažnjavajuće stavove prema počinitelju* pitanjem "Koliko godina zatvora bi po vašem mišljenju ova osoba trebala dobiti?" Sudionici su mogli unijeti visinu zatvorske kazne u godinama i/ili mjesecima. Sljedeća je zavisna varijabla ordinalna i mjeri procjenu *moćućega recidiva hipotetskog počinitelja* česticom: "Prema Vašem mišljenju kolika je vjerojatnost kako će osoba iz ovog scenarija počinuti kazneno djelo nakon otpuštanja iz zatvora?" Sudionici su izrazili svoju poziciju na ljestvici od 5 stupnjeva u rasponu od izrazito mala (1) do izrazito velika (5). Nadalje, mjerili smo *kriminalnu "tipičnost"* da bismo vidjeli u kojoj mjeri sudionici stereotipno pripisuju određena kaznena djela skupinama određenih rasnih, etničkih ili vjerskih karakteristika sljedećim pitanjem: "U kojoj mjeri smatrate kako ovaj scenarij predstavlja

'tipično kazneno djelo' za ovakve osobe?" Odgovori su ponuđeni na skali od vrlo netipično (1) do vrlo tipično (5). Napokon, mjerili smo *percipiranu opasnost hipotetskoga počinitelja* pitanjem: "Koliko opasnim smatrate osobu iz ovog scenarija u usporedbi s prosječnim počiniteljem osuđenim za isto kazneno djelo?" Sudionici su izrazili svoje mišljenje na skali od izrazito manje opasnim (1) do izrazito više opasnim (5).

Kontrolne varijable. Kako bismo osigurali točnost procjena utjecaja karakteristika počinitelja na stavove ispitanika, multivarijantnim modelima dodali smo kontrolne varijable. Demografske karakteristike ispitanika uključivale su *spol* (1 = muški, 0 = ženski), *dob*, *etničku pripadnost ispitanika* (1 = hrvatska, 0 = ostalo), *smjer na fakultetu* (1 = društvene znanosti, 0 = ostali smjerovi), *konzervativizam* (na kliznoj skali od 1 = lijevo/liberalno do 7 = desno/konzervativno) te *religioznost* (1 = religiozan, 0 = nereligiozan). U skladu s drugim istraživanjima (Card i sur., 2005), uključili smo i čestice koje mjere opće stavove prema imigraciji, kriminalitetu i javnoj politici, mjerene Likertovom skalom u rasponu od 1 (izrazito se ne slažem) do 5 (izrazito se slažem). Jedna čestica mjerila je percepciju povezanosti imigracije i kriminaliteta,² jedna skala od tri čestice analizirala je stavove prema ekonomskim problemima povezanim s imigracijom, a jedna skala od dvije stavke mjerila je pozitivne stavove prema imigraciji, u smislu percepcije čini li imigracija Hrvatsku boljom. Mjerili smo i socijalnu blizinu, tj. prihvaćanje imigranata i osoba manjina na skali od 4 pitanja ("Ne bi mi smetalo da je moj šef imigrant"). Uvrstili smo i varijable straha od kriminaliteta i blizine viktimizacije te povjerenja u vladu, gdje se obje skale sastoje od dvije čestice.³

Analiza

Najprije su provedene analize deskriptivnih statistika i bivarijantnih korelacija te dijagnostičkih testova, kako bi se provjerilo jesu li pretpostavke regresije zadovoljene. Spearmanov koeficijent korelacije i faktori inflacije varijance (VIF) nisu upućivali na probleme s multikolinearnošću, svi VIF-ovi bili su niži od 4, uobičajene granične vrijednosti za kolinearnost (Pan i Jackson, 2008). Nakon ovih analiza provedena su četiri modela ordinalne logističke regresije, koji odgovaraju zavisnim varijablama. Iako je varijabla koja mjeri kažnjavajuće stavove kontinuirana, za taj model nismo rabili linearnu regresiju, jer je varijabla prekršila pretpostavku normalnosti reziduala linearne regresije (Shaphiro i Wilk, 1965). Stoga smo varijablu prekodirali u kvartile i analizirali pomoću ordinalne logističke regresije, pa je ona zadovoljila pretpostavku paralelnih nagiba ordinalne logističke regresije (Wolfe i Gould, 1998).

REZULTATI

Sudionici su u prosjeku smatrali kako bi možebitni počinitelj trebao dobiti kaznu zatvora od 132 mjeseca ($SD = 195,93$), odnosno 11 godina, s minimalnom vrijednosti od 0 mjeseci te maksimalnom vrijednosti od 120 godina (Tablica 2). Prosječne vrijednosti varijabli percepcija rizika od recidivizma, kriminalna tipičnost i percipirana opasnost kreću se oko sredine skale ili su malo iznad nje. Vezano uz kontrolne varijable, deskriptivna statistika pokazuje da se većina prosječnih vrijednosti skala, odnosno čestica, kreće oko sredine, osim varijable koja mjeri socijalnu blizinu. Ona pokazuje prosječno višu vrijednost od sredine i varijable koja mjeri povjerenje u vladu, koja pokazuje niže vrijednosti.

TABLICA 2
Deskriptivna statistika

	Varijabla	M	SD	Raspon
Demografske varijable	Dob	23,41	4,50	18-54
	Muškarci	0,44		
	Hrvati	0,77		
	Studiraju društvene znanosti	0,34		
	Konzervatizam	3,83	1,61	1-7
	Religioznost	0,69		
Stavovi	Imigranti i kriminalitet	3,29	1,21	1-5
	Ekonomska briga	9,12	2,83	3-15
	Percipirana korist imigracije	5,18	2,33	2-10
	Socijalna blizina	15,53	4,46	4-20
	Strah od kriminaliteta	5,73	2,20	1-10
	Povjerenje u vladu	3,65	1,76	1-10
Zavisne varijable	Kažnjavanje (u mjesecima)	132,01	195,93	0-1440
	Percipiran rizik od recidivizma	3,38	0,92	1-5
	Kriminalna tipičnost	3,05	0,97	1-5
	Percipirana opasnost	3,13	0,66	1-5

Bivarijatni koeficijenti korelacije, prikazani u Tablici 3, pokazuju da su kažnjavanje, percepcija recidiva te kriminalna tipičnost negativno korelirani s imigrantskim statusom. Nadalje, kriminalna tipičnost i percipirana opasnost u negativnoj su korelaciji s dobi počinitelja, dok su kažnjavanje i percepcija recidiva pozitivno korelirani s kaznenim djelom. Podrijetlo nije povezano ni sa jednom zavisnom varijablom. Nakon uključivanja kontrolne varijable u multivarijatne modele, slika povezanosti među ključnim varijablama neznatno se promijenila.

Rezultati četiriju modela ordinalne logističke regresije za različite stavove prikazani su u Tablici 4. Za razliku od bivarijantnih povezanosti, starija dob jedino je bitna za stavove o kriminalnoj tipičnosti. U usporedbi s mlađim počiniteljem, izgledi

da će sudionici smatrati starijega počinitelja tipičnim počiniteljem smanjeni su za 52 % ($-52\% = (0,48-1)*100$, gdje je 0,48 "odds ratio" ili omjer izgleda). Srednja dob nije statistički značajno povezana sa stavovima, dok je imigrantski status statistički značajno povezan samo u jednom slučaju. Držeći ostale varijable konstantnima, izgledi da će sudionici odabrati strožu kaznu za ilegalne imigrante povećani su za 123 % u usporedbi s počiniteljem državljaninom.

U skladu s bivarijatnim koeficijentima korelacije, zemlja podrijetla nije bila povezana sa stavovima ni u jednom modelu, kaznena djela pokazuju povezanost sa stavovima o kazni i percepciji recidiva, ali ne i o kriminalnoj tipičnosti i percepciji opasnosti. Izgledi za strože kažnjavanje počinitelja krađe smanjili su se za 66 % u usporedbi s napadom, a povećali za 5064 % za terorizam, 138 % za krijumčarenje droge i 372 % za silovanje. U usporedbi s napadom, provalna krađa, terorizam i krijumčarenje droge povezani su s povećanjem izgleda za percepciju recidiva ispitanika. U usporedbi s napadom, za provalnu krađu izgledi su se povećali za 140 %, za terorizam 240 %, a za krijumčarenje droge 304 %.

Vezano uz demografske karakteristike ispitanika, utvrđene su određene povezanosti. Stariji sudionici imaju više izgleda smatrati da će počinitelji recidivirati, što se povećava za 9 % sa svakom dodatnom godinom života. Spol, religioznost i studentski smjer nisu bili povezani sa stavovima. S druge strane, izgledi da će sudionici smatrati nekoga od počinitelja tipičnim izvršiteljem kaznenoga djela smanjili su se za 51 % za ispitanike koji su se izjasnili da su Hrvati, u usporedbi sa sudionicima nekoga drugog podrijetla. Za pojedince koji su se opredijelili za konzervativniju političku ideologiju izgledi da se počinitelje smatra opasnijima od prosječnog izvršitelja kaznenoga djela smanjili su se za 24 %.

U kontekstu osobnih stavova ispitanika, rezultati pokazuju kako su se izgledi da će počinitelj recidivirati povećali za 34 %, a izgledi da će sudionici snažnije vjerovati kako je počinitelj iz scenarija tipičan kriminalac povećali su se za 62 % sa svakom jedinicom skale varijable povezanosti između imigracije i kriminaliteta. Nadalje, sa svakom jedinicom skale straha od kriminala i viktimizacije, izgledi da su počinitelji opasniji od prosječnoga počinitelja povećavaju se za 22 %. Briga o ekonomskim posljedicama imigracije, percipirana korist imigracije te povjerenje u vladu nisu povezani sa stavovima, a socijalna blizina negativno je povezana sa stavovima. Konkretno, sa svakom jedinicom skale socijalne blizine izgledi da je počinitelj iz scenarija tipičan kriminalac smanjuju se za 10 %, a izgledi da je počinitelj opasniji nego prosječan izvršitelj kaznenih djela smanjuju se za 12 %.

Varijabla	Kažnjavanje (n = 221)			Percepcija recidiva (n = 221)			Kriminalna tipičnost (n = 219)			Percepcija opasnosti (n = 221)		
	b	OR	SE	b	OR	SE	b	OR	SE	b	OR	SE
Dob počinitelja¹												
Srednja (42)	0,07	1,08	0,34	0,07	1,07	0,32	-0,32	0,73	0,32	0,34	1,41	0,38
Starija (63)	-0,66	0,52	0,36	-0,09	0,92	0,33	-0,74*	0,48	0,34	-0,32	0,72	0,39
Imigrantski status²												
Ilegalni	0,76*	2,13	0,36	0,54	1,72	0,33	0,43	1,54	0,33	0,05	1,06	0,39
Legalni	0,50	1,65	0,35	0,53	1,70	0,32	-0,11	0,90	0,32	-0,47	0,63	0,37
Podrijetlo³												
Sirija	0,27	1,31	0,42	0,48	1,61	0,40	0,63	1,89	0,40	0,75	2,12	0,45
Srbija	-0,86	0,43	0,45	0,27	1,30	0,41	0,59	1,80	0,42	-0,43	0,65	0,49
Nigerija	-0,62	0,54	0,46	0,16	1,17	0,43	0,47	1,61	0,43	0,17	1,18	0,49
Kina	-0,67	0,51	0,46	-0,56	0,57	0,43	-0,71	0,49	0,44	-0,84	0,43	0,50
Kazneno djelo⁴												
Provalna krađa	-1,07*	0,34	0,48	0,88*	2,40	0,42	0,78	2,19	0,44	-0,98	0,38	0,50
Terorizam	3,94***	51,64	0,56	1,22**	3,40	0,46	-0,39	0,67	0,46	-0,39	0,67	0,52
Krijumčarenje droge	0,87*	2,38	0,44	1,40**	4,04	0,44	0,68	1,98	0,44	-0,65	0,52	0,51
Pokušaj silovanja	1,55**	4,72	0,45	0,72	2,05	0,44	0,60	1,81	0,44	-0,61	0,54	0,49
Kontrolne varijable												
Dob ispitanika	0,03	1,03	0,03	0,09*	1,09	0,03	0,03	1,03	0,03	-0,02	0,98	0,04
Muškarci	0,71	2,03	0,37	0,10	1,10	0,32	0,13	1,14	0,31	0,40	1,49	0,38
Hrvati	-0,13	0,88	0,37	0,12	1,12	0,34	-0,71*	0,49	0,35	0,07	1,08	0,39
Konzervativizam	-0,28*	0,76	0,13	-0,15	0,86	0,12	-0,16	0,85	0,12	-0,27*	0,76	0,14
Religioznost	0,64	1,89	0,37	0,46	1,58	0,33	0,12	1,13	0,33	0,31	1,37	0,39
Društvene zn.	0,54	1,72	0,37	-0,32	0,73	0,32	-0,37	0,69	0,32	0,17	1,19	0,39
Imigranti i krim.	0,09	1,09	0,14	0,29*	1,34	0,14	0,48***	1,62	0,14	0,24	1,27	0,15
Ekonomska briga	0,10	1,11	0,07	0,06	1,07	0,07	-0,02	0,98	0,07	0,00	1,00	0,08
Korist imigracije	-0,10	0,91	0,09	-0,02	0,98	0,09	-0,11	0,89	0,09	0,07	1,07	0,10
Socijalna blizina	0,02	1,02	0,04	-0,02	0,98	0,04	-0,10**	0,90	0,04	-0,12**	0,88	0,04
Strah od krim.	0,13	1,14	0,07	0,06	1,06	0,07	0,03	1,03	0,06	0,20**	1,22	0,08
Povjerenje u vladu	0,09	1,10	0,09	-0,01	0,99	0,08	-0,01	0,99	0,08	-0,01	0,99	0,09

▣ **TABLICA 4**
Modeli ordinalne
logističke regresije

Referentne kategorije: ¹ Mlada (25); ² Državljanin; ³ Norveška; ⁴ Napad i TTO; b = koeficijent regresije; OR (odds ratio) = omjer izgleda; SE (standard error) = standardna pogreška. *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

DISKUSIJA I ZAKLJUČAK

Prije rasprave treba napomenuti nekoliko nedostataka ovog istraživanja. Prvo, ova se analiza temelji na prigodnom uzorku studenata samo jednoga sveučilišta. Iako je Wiecko (2010) na američkom uzorku pokazao da su studenti na sveučilištima vrlo slični mladima koji ne pohađaju sveučilište po mnogim karakteristikama, ne možemo reći da je studentski uzorak reprezentativan općoj javnosti (Peterson, 2001).

Nadalje, ispitali smo efekte samo ograničenoga broja država i kaznenih djela, stoga je kao odgovor ponuđena samo jedna (najteža) mogućnost izricanja kazne. Iako postoji odre-

đena varijabilnost u stavovima prema određenim kaznenim djelima, zemlja podrijetla nije znatnije utjecala na stavove, stoga se ne može zaključiti da sudionici nemaju negativne stavove prema počiniteljima kaznenih djela iz drugih zemalja. Zbog jedinstvenosti metodologije i nemogućnosti uključivanja kategorije počinitelja Hrvat po nacionalnosti te hrvatski državljanin,⁴ ne možemo usporediti stavove prema počiniteljima etničkih manjina iz naših vinjeta sa stavovima prema počiniteljima koji su Hrvati, neovisno o imigrantskom statusu ili državljanstvu. Podjela imigranata na legalne i ilegalne vrlo je jasna u američkoj literaturi te političkom i javnom diskursu pojedinih drugih zemalja, ali nismo sigurni do koje je mjere legalan status imigranata važan hrvatskoj javnosti. Nedostatak je i što nismo varirali dodatne karakteristike možebitnoga počinitelja i kaznenoga djela u vinjetama, uključujući spol, socioekonomski status te kriminalnu povijest počinitelja, kao i karakteristike žrtve; čimbenike za koje istraživanja pokazuju da su povezani sa stavovima javnosti. Unatoč nedostacima, naše istraživanje upućuje na nekoliko važnih zaključaka.

Varijabla dobi počinitelja pokazala se značajnom u modelu o kriminalnoj tipičnosti tako što će sudionici smatrati stariju osobu manje tipičnim počiniteljem. Ovakvi stavovi u skladu su s mnogim kriminološkim istraživanjima, posebice s područja kriminalne karijere, koja potvrđuju kako najveći broj kaznenih djela čine osobe između 25. i 40. godine života (Farrington, 2003; Moffitt, 1993; Kovčo Vukadin, 2005). No to što dob počinitelja nije bila značajna u drugim slučajevima slaže se s istraživanjem o stavovima prema silovateljima autorice Matec Mamuzić (2007). Podatak kako će sudionici odabrati strožu kaznu za ilegalne imigrante također je u skladu s rezultatima drugih istraživanja (Alvarez i Miller, 2017; Unnever i Cullen, 2010).

Na prethodno se vezuje i rezultat kako bi sudionici strože kažnjavali počinitelje terorizma, krijumčarenja droga i silovanja te kako su terorizam i krijumčarenje droge povezani s višom percepcijom recidiva. Moguće je da sudionici procjenjuju posljedice tih kaznenih djela mnogo ozbiljnijima od ostalih spomenutih kaznenih djela, a rezultat je djelomice i očekivan s obzirom na to kako su i predviđene kazne za ova kaznena djela prema hrvatskim zakonima više u odnosu na druga spomenuta kaznena djela.⁵ Tome vrlo vjerojatno pridonosi činjenica da se u Europi dogodilo nekoliko terorističkih napada u vrlo kratkom roku s velikim brojem žrtava unatrag nekoliko godina, primjerice u Parizu (Almasy i sur., 2015) i Briselu (Lasoen, 2018), kao i slučajeva seksualnog uznemiravanja od imigranata (Chambers, 2016), iako je na vrhuncu migrantske krize te neposredno nakon nje zabilježen pad ukupnoga broja zabilježenoga kriminaliteta (Pesek, 2018).

Podatak kako sudionici iskazuju veće prihvaćanje pripadnika manjina u njihovoj blizini (u obitelji ili kao nadređene osobe) ne iznenađuje. Prema zadnjem popisu stanovništva, pripadnici 22 nacionalne manjine čine oko 10 % stanovništva (Državni zavod za statistiku, 2011). Iako je postotak etnički miješanih brakova u Hrvatskoj pao sa 19 % 1990. na 5 % 2002. godine (Mrđen, 2010), većinsko je stanovništvo u Hrvatskoj uvijek imalo dobar odnos s pripadnicima manjinskih skupina. Sudionici koji snažnije prihvaćaju manjine kao članove obitelji i nadređene također u mnogo manjoj mjeri smatraju počinitelja iz scenarija tipičnim i opasnijim kriminalcem od prosječnoga počinitelja kaznenih djela. Rezultati su donekle u skladu s istraživanjem Baričević i Koske (2017), koje je pokazalo kako se sklonost kriminalitetu najčešće ne pripisuje izravno nacionalnoj, vjerskoj ili kulturnoj skupini.

Uz socijalnu blizinu, jedina varijabla iz niza općih stavova prema imigrantima koja je bila značajan prediktor jest percepcija povezanosti između imigracije i kriminaliteta, i to tako da sudionici koji se više boje kriminala i viktimizacije smatraju da su počinitelji opasniji od prosječnoga počinitelja. Iako moramo biti oprezni s interpretacijom, jer je jedna od skala pokazala nisku povezanost između čestica, rezultati su očekivani i u skladu s drugim istraživanjima na temu tipizacije počinitelja kaznenih djela (Gordon i sur., 1996), gdje su sudionici bili skloniji strožem kažnjavanju osoba za koje vjeruju da su počinili kaznena djela tipična za njihovu rasu, ali i dob, spol, zanimanje i slično (Gordon i sur., 1996). Ono što je također bilo očekivano jest nisko povjerenje u vladu. Prema rezultatima mnogih domaćih i stranih istraživanja, nepovjerenje u vladu i državne institucije u Hrvatskoj je na visokoj razini (Franc i Međugorac, 2015; Ilišin i sur., 2013; Standard Eurobarometer, 2019; Trzun, 2012), a Franc i Međugorac (2015) tvrde kako i strana i domaća istraživanja pokazuju kako su mladi općenito razočarani politikom i političkim procesima te se sve više udaljuju od političkih procesa.

Zanimljivi su i rezultati vezani uz religioznost i političku ideologiju, dva čimbenika koja su konzistentno prediktori stavova u stranoj literaturi, koji se ne podudaraju s prijašnjim istraživanjima. U jednom od rijetkih detaljnijih istraživanja o utjecaju religioznosti na stavove prema kažnjavanju, Applegate i sur. (2000) ističu kako su osobe koje su izjavile pripadnost fundamentalističkim religijama imale konzervativnije poglede za niz političkih i socijalnih pojava u društvu, ali se istodobno pokazalo kako su se oni koji vjeruju u oprost i suosjećanje općenito manje zalagali za više kazne. Budući da nismo istražili kojem aspektu religioznosti naši sudionici pridaju veće značenje, moguće je da naše mjerilo opće religioznosti nije bilo adekvatno za utvrđivanje nijansi u stavovima,

što je rezultiralo u statistički neznačajnoj varijabli. Objašnjenje je plauzibilno uzimajući u obzir rezultate istraživanja autorice Gelo (2007), čiji rezultati pokazuju kako je učestalost odlazaka u crkvu prediktor kažnjavajućih stavova, dok važnost vjere u životu pojedinca nije.

Rezultat kako će sudionici koji su se opredijelili za konzervativniju političku ideologiju manje smatrati počinitelje kaznenih djela opasnijima nije u skladu s rezultatima nekih istraživanja (Gregurović i sur., 2016; Suro, 2009), no rezultati istraživanja mladih jugoistočne Europe (Gvozdanić i sur., 2019) podržavaju naše rezultate kako mladi koji su se opredijelili za konzervativniju političku ideologiju nemaju nužno i negativne stavove prema imigrantima. Prema tim rezultatima, mladi u Hrvatskoj imaju dosta prijatelja drukčijega ekonomskog statusa, različite vjeroispovijedi i etničke pripadnosti, pa samim tim imaju izravan uvid u kulture i vrijednosti koje su drugačije od njihove. Svoja mišljenja više temelje na vlastitu iskustvu nego na medijskim natpisima. Drugim riječima, izloženost drugim kulturama može djelovati kao medijatorska varijabla između konzervativizma i stavova.

Međutim, naši rezultati moraju se interpretirati u kontekstu uzorka. Studentska je populacija i inače otvorenija prema novim iskustvima, jer tijekom studiranja imaju prilike doći u doticaj s novim kulturama te tako steći objektivniju sliku o njihovim pripadnicima. Uzevši u obzir sve rezultate ovog istraživanja, možemo zaključiti kako hrvatski studenti u ovom uzorku ne iskazuju znatno rasističke ili ksenofobne stavove prema imigrantima, imaju pozitivne stavove prema manjinama te bi rijetko strože kažnjavali počinitelje kaznenih djela koji su ujedno i imigranti.

Buduća istraživanja trebala bi replicirati ovu metodologiju na općem uzorku javnosti da bismo mogli utvrditi mogu li se rezultati ovog istraživanja i u kojoj mjeri generalizirati.

BILJEŠKE

¹ Sudionici koji su se izjasnili što studiraju pretežno dolaze s Pravnoga fakulteta, Fakulteta strojarstva i brodogradnje, Fakulteta prometnih znanosti, Agronomskoga fakulteta, Edukacijsko-rehabilitacijskoga fakulteta i Filozofskoga fakulteta.

² Cijeli popis čestica dostupan je na zahtjev.

³ Cronbach alpha (koeficijent pouzdanosti skale) za skalu ekonomske brige iznosi 0,65, a za skalu socijalne blizine 0,88. Spearmanov koeficijent korelacije između čestica varijable percipirane u korist imigracije 0,71, za čestice straha od kriminaliteta i viktimizacije 0,19, a za čestice koje mjere povjerenje u vladu 0,52.

⁴ Zbog načina na koji se matrica vinjeta generira za faktorske vinjete, dodavanjem hrvatske nacionalnosti, dobili bismo nerealistične kombinacije gdje bi počinitelj bio po nacionalnosti Hrvat, ali i imigrant

(legalni ili ilegalni) u Hrvatskoj. Iako je moguće da se netko po nacionalnosti izjašnjava Hrvatom, a nema državljanstvo, u stvarnosti je to rijetko i takav bi scenarij zbunjivao ispitanike.

⁵ Predviđene kazne za ova kaznena djela iznose od jedne (silovanje i trgovina drogom) te tri (terorizam) do deset (silovanje i trgovina drogom) te petnaest (terorizam) godina.

LITERATURA

Ajduković, D., Čorkalo Biruški, D., Gregurović, M., Matić Bojić, J. i Župarić-Iljić, D. (2019). *Izazovi integracije izbjeglica u hrvatsko društvo: stavovi građana i pripremljenost lokalnih zajednica*. Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Almasy, S., Meilhan, P. i Bittermann, J. (2015, 14. 11.). *Paris attacks: More than 100 killed in gunfire and blasts, French media say*. <https://edition.cnn.com/2015/11/13/world/paris-shooting/index.html>

Alvarez, M. J. i Miller, M. K. (2017). How defendants' legal status and ethnicity and participants' political orientation relate to death penalty sentencing decisions. *Translational Issues in Psychological Science*, 3(3), 298–311. <https://doi.org/10.1037/tps0000128>

Applegate, B., Cullen, F., Fisher, B. i Ven, T. (2000). Forgiveness and fundamentalism: Reconsidering the relationship between correctional attitudes and religion. *Criminology*, 38(3), 719–754. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2000.tb00904.x>

Applegate, B. K. i Davis, R. K. (2006). Public views on sentencing juvenile murderers: The impact of offender, offense, and perceived maturity. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(1), 55–74. <https://doi.org/10.1177/1541204005282312>

Balvig, F., Gunnlaugsson, H., Jerre, K., Tham, H. i Kinnunen, A. (2015). The public sense of justice in Scandinavia: A study of attitudes towards punishments. *European Journal of Criminology*, 12(3), 342–361. <https://doi.org/10.1177/1477370815571948>

Baričević, V. i Koska, V. (2017). *Stavovi i percepcije domaće javnosti o nacionalnim manjinama, izbjeglicama i migrantima*. Centar za mirovne studije.

Bersani, B., Loughran, T. i Piquero, A. (2013). Comparing patterns and predictors of immigrant offending among a sample of adjudicated youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(11), 1914–1933. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-0045-z>

Blalock, H. M. (1967). *Toward a theory of minority group relations*. Wiley.

Breen, M. (2006). *Enough already. Empirical data on Irish public attitudes to immigrants, minorities, refugees & asylum seekers*. UCSIA: Antwerp, 11–22.

Butcher, K. F. i Piehl, A. M. (1998). Cross-city evidence on the relationship between immigration and crime. *Journal of Policy Analysis and Management*, 17(3), 457–493. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6688\(199822\)17:3<457::AID-PAM4>3.0.CO;2-F](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6688(199822)17:3<457::AID-PAM4>3.0.CO;2-F)

Card, D., Dustmann, C. i Preston, I. (2005). *Understanding attitudes to immigration: The migration and minority module of the first European Social Survey*. Centre for Research and Analysis of Migration.

Centar za mirovne studije (2013). *Istraživački izvoještaj — Zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova u Republici Hrvatskoj*. <https://www.cms.hr/hr/publikacije/istrazivacki-izvjestaj-zastupljenost-i-indikatori-diskriminacijskih-i-ksenofobicnih-stavova-u-rh>

Chambers, M. (2016, 5. 1.). *Germans shaken by New Year attacks on women in Cologne*. Reuters. <https://uk.reuters.com/article/uk-germany-assaults/germans-shaken-by-new-year-attacks-on-women-in-cologne-idUKKBN0UJ1IL20160105>

Chiricos, T, Eschholz, S. i Gertz, M. (1997). Crime, news and fear of crime: Toward an identification of audience effects. *Social Problems*, 44(3), 342–357. <https://doi.org/10.2307/3097181>

Čačić-Kumpes, J., Gregurović, S. i Kumpes, J. (2012). Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 42(3), 305–336. <https://doi.org/10.5613/rzs.42.3.3>

Državni Zavod za statistiku (2011). *Popis stanovništva prema narodnosti i vjeri*. https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_12/H01_01_12.html

Eurostat (2019). *Population on 1 January by age, sex and broad group of citizenship*. https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/MIGR_POP2CTZ

Farkas, N. (2017). *Old stereotypes die hard? Public perceptions and political outcomes of perceived immigrant criminality*. Istraživački rad. University Ottawa.

Farrington, D. P. (2003). Developmental and life-course criminology: Key theoretical and empirical issues. The 2002 Sutherland Award Address. *Criminology*, 41(2), 221–255. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2003.tb00987.x>

Fitzgerald, J., Curtis, K. A. i Corliss, C. L. (2011). Anxious publics: Worries about crime and immigration. *Comparative Political Studies*, 45(4), 477–506. <https://doi.org/10.1177/0010414011421768>

Franc, R. i Međugorac, V. (2015). Mladi i (ne)povjerenje u institucije: moguće odrednice i posljedice. U V. Ilišin, A. Gvozdanović i D. Potočnik (Ur.), *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj* (str. 47–63). Institut za društvena istraživanja u Zagrebu / Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.

Gallup (2016). *Immigration*. <http://www.gallup.com/poll/1660/immigration.aspx>

Ganong, L. H. i Coleman, M. (2006). Multiple segment factorial vignette designs. *Journal of Marriage and Family*, 68(2), 455–468. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00264.x>

Gelo, J. (2007). *Odrednice podrške javnosti prema smrtnoj kazni kao kazni za najteža kaznena djela*. (Diplomski rad). Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu.

Gerber, M. i Jackson, J. (2016). Authority and punishment: On the ideological basis of punitive attitudes towards criminals. *Psychology and Law*, 23(1), 113–134. <https://doi.org/10.1080/13218719.2015.1034060>

Gordon, R., Michels, J. i Nelson, C. (1996). Majority group perceptions of criminal behavior: The accuracy of race-related crime stereotypes. *Journal of Applied Social Psychology*, 26(2), 148–159. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1996.tb01843.x>

Gregurović, S., Kuti, S. i Župarić-Iljić D. (2016). Stavovi prema migrantskim radnicima i tražiteljima azila u istočnoj Slavoniji: dimenzije, odrednice i razlike. *Migracijske i etničke teme*, 32(1), 91–122. <https://doi.org/10.11567/met.32.1.4>

Gvozdanović, A., Ilišin, V., Adamović, M., Potočnik, D., Baketa, N. i Kovačić, M. (2019). *Istraživanja mladih Jugoistočne Europe 2018./2019.* Friedrich-Ebert-Stiftung.

Hellwig, T. i Sinno, A. (2016). Different groups, different threats: Public attitudes towards immigrants. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(3), 339–358. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1202749>

Hensley, C., Koscheski, M. i Tewksbury, R. (2007). Examining criminology majors' and non-majors' attitudes toward inmate programs, services, and amenities. *Criminal Justice Studies*, 20(3), 217–230. <https://doi.org/10.1080/14786010701617631>

Higgins, G., Gabbidon, S. i Martin, F. (2010). The role of race/ethnicity and race relations on public opinion related to the immigration and crime link. *Journal of Criminal Justice*, 38(1), 51–56. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2009.11.007>

Hough, M., Bradford, B., Jackson, J. i Roberts, J. R. (2013). *Attitudes to sentencing and trust in justice: Exploring trends from the crime survey for England and Wales.* Ministry of Justice analytical series.

Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanović, A. i Potočnik, D. (2013). *Mladi u vremenu krize /Youth in the time of crisis.* Institut za društvena istraživanja / Friedrich Ebert Stiftung.

Jacoby, J. E. i Cullen, F. T. (1998). The structure of punishment norms: Applying the Rossi-Berk model. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 89(1), 245–312. <https://doi.org/10.2307/1144222>

Kovčo Vukadin, I. (2005). Stanje i kretanje kriminaliteta u Republici Hrvatskoj. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 12(2), 279–325.

Lasoen, K. (2020). Plan B(ruxelles). Belgian intelligence and the terror attacks of 2015–16. *Terrorism and Political Violence*, 32(6), 1291–1309. <https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1464445>

Maghularia, R. i Ubelmesser, S. (2019). *Do immigrants affect crime? Evidence from panel data for Germany.* <https://ssrn.com/abstract=3416869>.

Matec Mamuzić, I. (2007). *Istraživanje obilježja počinitelja kao odrednice odluke o kazni za kazneno djelo silovanja.* (Diplomski rad). Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu.

Mears, D. P., Pickett, J. T. i Mancini, C. (2015). Support for balanced juvenile justice: Assessing views about youth, rehabilitation, and punishment. *Journal of Quantitative Criminology*, 31(3), 459–479. <https://doi.org/10.1007/s10940-014-9234-5>

Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course persistent anti-social behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674–701. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.4.674>

Mrđen, S. (2010). Etnički miješani brakovi na prostoru bivše Jugoslavije (1970.–2005.). *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*, (131), 255–268. <https://doi.org/10.2298/ZMSDN1031255M>

Pan, Y. i Jackson, T. R. (2008). Ethnic difference in the relationship between acute inflammation and serum ferritin in US adult males.

Epidemiology and Infection, 136(3), 421–431. <https://doi.org/10.1017/S095026880700831X>

Pesek, P. (2018). *Obilježja nezakonitih migranata i kriminalitet stranaca u svjetlu migrantske krize na području Republike Hrvatske*. (Diplomski rad). Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Peterson, R. A. (2001). On the use of college students in social science research: Insights from a second-order meta-analysis. *Journal of Consumer Research*, 28(3), 450–461. <https://doi.org/10.1086/323732>

Rossi, P. H. i Nock, S. L. (1982). *Measuring social judgments: The factorial survey approach*. SAGE Publications, Incorporated.

Semyonov, M., Rajman, R., Yom, T. A. i Schmidt, P. (2004). Population size, perceived threat, and exclusion: A Multiple-indicators analysis of attitudes toward foreigners in Germany. *Social Science Research*, 33(4), 681–701. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2003.11.003>

Shaphiro, S. S. i Wilk, M. B. (1965). An analysis of variance test for normality. *Biometrika*, 52(3), 591–611. <https://doi.org/10.2307/2333709>

Spiranovic, C. A., Roberts, L. D. i Indermaur, D. (2012). What predicts punitiveness? An examination of predictors of punitive attitudes toward offenders in Australia. *Psychiatry, Psychology and Law*, 19(2), 249–261. <https://doi.org/10.1080/13218719.2011.561766>

Standard Eurobarometer 91 (2019). *Public opinion in the European Union – First Results*. Spring 2019, Survey conducted by Kantar on behalf of Kantar Belgium at the request of the European Commission, Directorate-General for Communication.

Suro, R. (2009). *America's views on immigration: The evidence from Public Opinion Surveys*. Migration Policy Institute.

Sutherland, E. H. (1934). *Principles of criminology*. Lippincott.

Tonry, M. i Farrington, F. (1995). Strategic approaches to crime prevention. *Crime and Justice – A Review of Research*, 19, 1–20. <https://doi.org/10.1086/449228>

Trzun, Z. (2012). Kriza povjerenja u institucije: istraživanje povjerenja u vojsku. *Polemos*, 15(1), 33–54.

Unnever, J. i Cullen, F. (2010). The social sources of Americans punitiveness: A test of three competing models. *Criminology*, 48(1), 99–129. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2010.00181.x>

Wallander, L. (2009). 25 years of factorial surveys in sociology: A review. *Social Science Research*, 38(3), 505–520. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2009.03.004>

Wang, X. (2012). Undocumented immigrants as perceived criminal threat: A test of the minority threat perspective. *Criminology*, 50(3), 743–776. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2012.00278.x>

Wiecko, F. M. (2010). Research note: Assessing the validity of college samples: Are students really that different? *Journal of Criminal Justice*, 38(6), 1186–1190. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2010.09.007>

Wolfe, R. i Gould, W. (1998). An approximate likelihood-ratio test for ordinal response models. *Stata Technical Bulletin*, 7(42), 1–52.

Ybarra, V. D., Sanchez, L. M. i Sanchez, G. R. (2015). Anti-immigrant anxieties in state policy: The great recession and punitive immigra-

The Impact of Characteristics of Immigrant Offenders on Attitudes Towards Immigrant Crime

Mateja VUK
Hertfordshire Law School, University of Hertfordshire, Hatfield,
United Kingdom

Dalibor DOLEŽAL
Faculty of Education and Rehabilitation Sciences,
University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Ena JOVANOVIĆ
School of Human and Social Sciences, University of West London,
London, United Kingdom

Minority threat theory and existing research show that public attitudes towards certain types of offenders (e.g. ethnic and racial minorities) are often more punitive. Research also reveals that a significant proportion of the public associates the increase of immigration with higher crime rates. Negative attitudes, as well as an overall anti-immigration sentiment, have been increasing internationally. Therefore, we hypothesise that the public will have more negative and punitive attitudes towards immigrant offenders than towards citizens. Using a sample of students from the University of Zagreb, this research tested the above-mentioned hypothesis and explored whether factors like immigration status, ethnic identity, type of offense, and the age of the hypothetical offender impact student attitude on immigrant crime. To test this proposition, we used online surveys with factorial vignettes. The results show that participants ask for harsher sentences for undocumented immigrants, but immigrant status and the national origin of the immigrant are not associated with the perception of recidivism, dangerousness, or criminal typicality of offender.

Keywords: immigrants, student attitudes, punitiveness

Međunarodna licenca / International License:
Imenovanje-Nekomercijalno / Attribution-NonCommercial